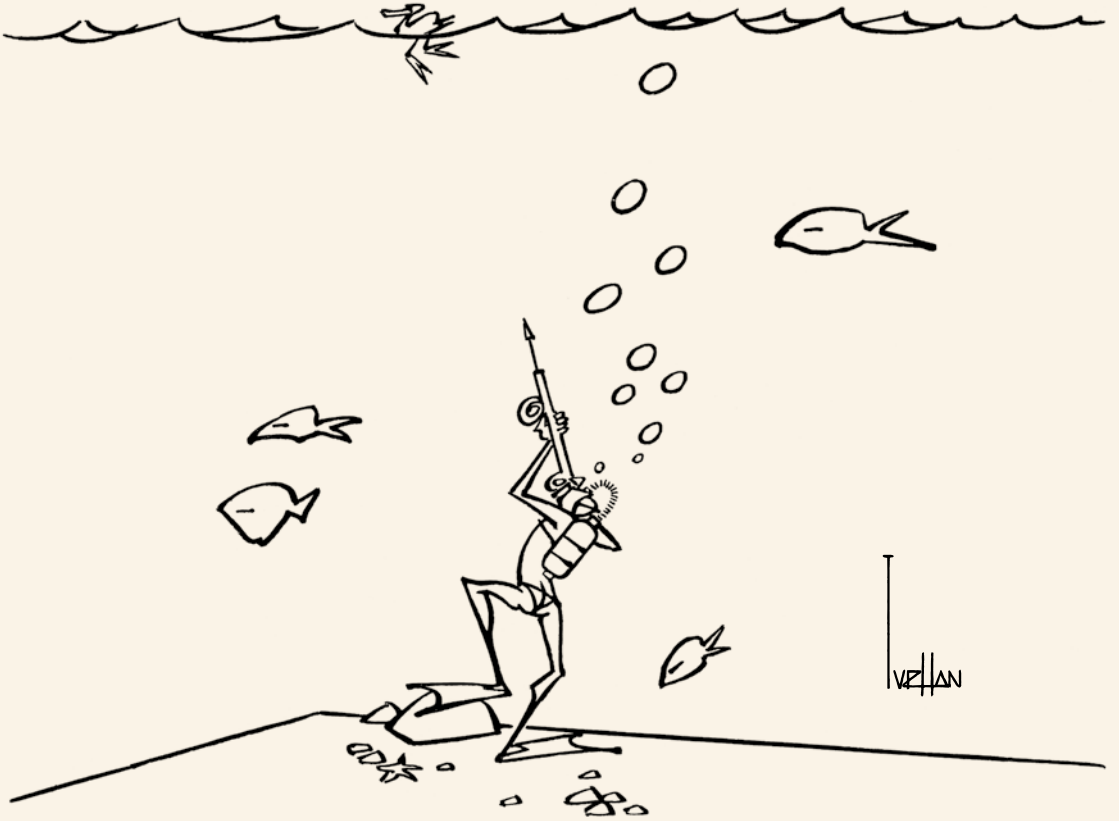

TURHAN SELÇUK
SEÇKİSİ

İnsan Denen Garip Hayvan

Turhan Selçuk (20 Temmuz 1922 - 11 Mart 2010)

Modern Türk karikatürünün öncüsü olan ve çağdaş karikatüre kendi üslubunu veren Turhan Selçuk, Muğla'nın Milas ilçesinde doğdu. Adana Erkek Lisesi'nde okurken ilk karikatürleri *Türk Sözü* gazetesinde çıktı. *Kırmızı Beyaz, Şut, Akbaba, Tasvir, Bugün* ve *Aydede* dergilerinde karikatürist olarak çalıştı. İlk kişisel sergisini İstanbul Şehir Galerisi'nde açtı. Avrupa'yı gezip izlenimlerini *Milliyet* gazetesinde yayımladı. 1950'lerden itibaren dünya basınında, uluslararası antolojilerde ve dergilerde dönemin büyük ustalarıyla birlikte yer aldı. Kardeşi İlhan Selçuk'la birlikte 1952'de mizah dergisi *41 Buçuk*'u çıkardı. Güncel olayların, olguların içindeki insana tarih, kültür, sanat ve bilgi birikimiyle yaklaştı. İlk kitabı *Turhan Selçuk Karikatür Albümü* 1954'te yayımlandı. İlhan Selçuk'la 1956 yılında mizah dergisi *Dolmuş*'u yayımladı. Aynı yıl Uluslararası Bordighera Karikatür Yarışması'nda (İtalya) birincilik ödülü Altın Palmiye'yi kazandı. 1957'de *Milliyet* gazetesinde *Abdülcanbaz*'ı çizmeye başladı. 1958 yılında İtalyan mizah dergisi *Il Travaso*'nun kadrosuna giren sanatçı, aynı yıl İlhan Selçuk'la birlikte *Karikatür*'ü yayımladı. *Turhan Selçuk Karikatür Albümü* (1954), *140 Karikatür* (1959), *Turhan 62* (1962), *Hiyeroglif* (1964), *Hal ve Gidiş Sıfır* (1969), *Söz Çizginin* (1979), *İnsan Hakları* (1995), *Önce Çizgi Vardı* (2002) adlı karikatür albümleri yayımlandı. *Milliyet*, *Yeni İstanbul*, *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı. 1969'da Semih Balcıoğlu ve Ferit Öngören'le birlikte Karikatürcüler Derneği'ni kurdu. 12 Mart 1971 askeri darbe döneminde gözaltına alındı. *Abdülcanbaz*, Dostlar Tiyatrosu ve İstanbul Devlet Tiyatrosu gibi pek çok sanat kurumunda sahnelendi. 1971'de Türkiye Sanatçılar Birliği'nin "Halkın Sanatçısı" ödülünü alan Selçuk, 1989 yılında Tüypap Kitap Fuarı'nın onur sanatçısı seçildi. 1992 yılında Türk Dışişleri Bakanlığı ve Avrupa Konseyi'nin düzenlediği İnsan Hakları Karikatür Sergisi dünyanın çeşitli kentlerinde sergilendi. 1998'de "Devlet Sanatçısı" unvanını reddetti. 2002'de "Çizgide 60. Yıl Sanat Gecesi: Turhan Selçuk" etkinliği gerçekleştirildi. Yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda sergi açtı. Ulusal ve uluslararası pek çok ödül aldı. *Atlas*, *Can Can*, *Caricature et Caricaturistes*, *DDT*, *Die Weltwoche*, *Il Travaso*, *Inostrannaya Literatura*, *Nebelspalter*, *La Codorniz* ve *Pardon* gibi pek çok uluslararası gazete ve dergilerde karikatürleri yayımlandı. Tarih, toplum ve dünya üzerine sürekli düşünen Turhan Selçuk'a göre karikatür; aydınlanmanın, aklın ve zekânın sanatıdır. Her dönemde baskıcı erke karşı duran sanatçı, düşüncelerinden ve inançlarından asla ödün vermedi. Kardeşi İlhan Selçuk'un dediği gibi, "Turhan'ın dünyası yaşadığımız gerçek dünyanın eleştirisiyle oluştu. Zaman, artık Turhan'a çalışıyor."

İNSAN DENEN GARİP HAYVAN

© 2021, Tudem Yayın Grubu

1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

YAZAN VE RESİMLEYEN: Turhan Selçuk

YAYINA HAZIRLAYAN: Ayşegül Utku Günaydın, İlke Aykanat Çam,
Ümit Mutlu, Hilâl Aydın, Aslı Selçuk

KAPAK TASARIMI: Burak Tuna

GRAFİK UYGULAMA: Burak Tuna, Nayime Serbest,
Aynur Sarıbüyük, Selin Öztekin, Nilgün Koç

BASKI VE CİLT: Özyurt Matbaacılık İnş. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Saray Mahallesi 123.Cadde No:2/1 Kahramankazan/Ankara

Tel: 0312 384 15 36

Birinci Baskı: Kasım 2021 (2000 adet)

ISBN: 978-605-74816-9-6

Yayınevi sertifika no: 45041

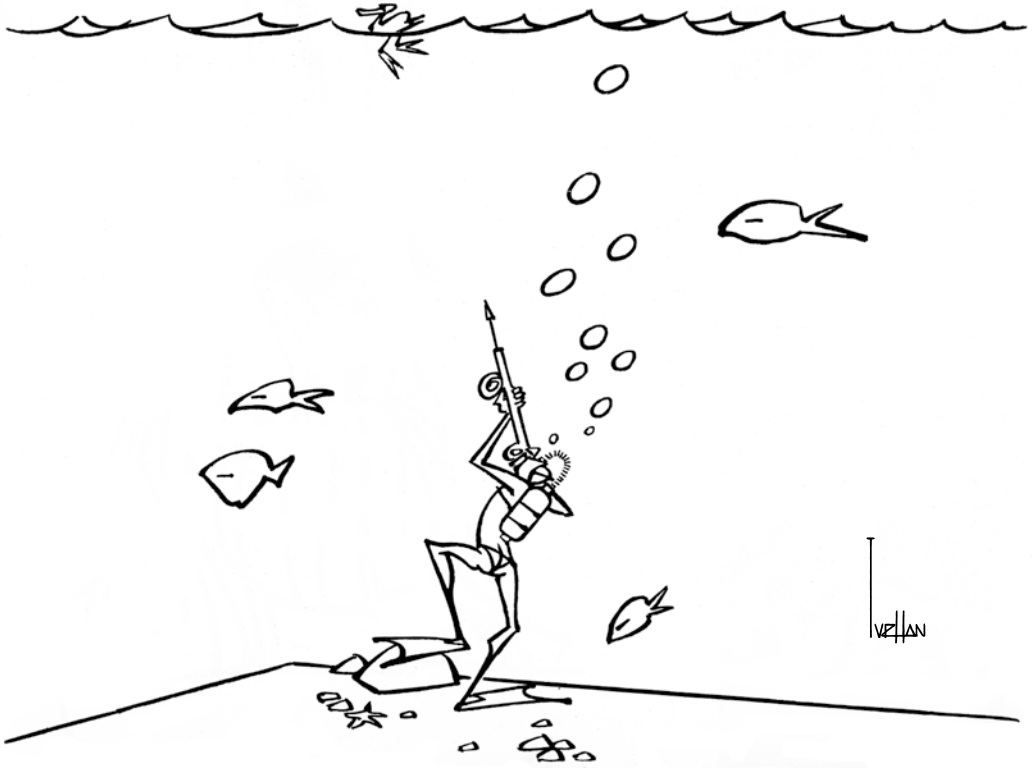
Matbaa sertifika no: 46772

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DESEN, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. AŞ'nin tescilli markasıdır.

TURHAN SELÇUK
SEÇKİSİ

İnsan Denen Garip Hayvan

 DESEN

Önsöz

Grafik mizahın, karikatürün evrensel dili olduğunu vurgulayan ve Türkiye’de sözsüz karikatürün öncüsü olan Turhan Selçuk’un, yıllar içinde çeşitli kitaplarda ve farklı mecralarda yayımlanan eserlerini temalarına göre yeniden düzenleyerek oluşturduğumuz seriyi okurlarımızla paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz. Amacımız Türk karikatürünün ustası Turhan Selçuk’un mizahını genç nesillere de tanıtmak ve çalışmalarına farklı bir bakış imkânı sunmak.

Karikatürün ne olduğu ve ne olması gerektiği üzerine bütün sanat yaşamı boyunca düşünen Turhan Selçuk, bu doğrultuda çizginin bir dil ve ifade aracı olarak kendisini yazıdan özgürleştirmesi ve ayrıntılardan arındırması için sanatsal bir mücadele vermiştir. İçeriğe de en az çizgi kadar önem veren sanatçı, özellikle kendisinin de üzerine çokça düşündüğü belli başlı temalara eğilmiş, hatta tek bir karikatürün peşinden yıllarca gitmiştir. Bu bağlamda aynı karikatürü yıllar içinde defalarca yeniden çizdiğini görmek şaşırtıcı değildir. Yusuf Ziya Ortaç, “O, kendisinden önce ve sonra gelenlerin hiçbirisine benzemez. İşte sanatta şahsiyet buna denir. Turhan’ın karikatürlerinde söz çizgiyi değil, çizgi sözü tamamlar. Çizgileriyle dünya basınında ün kazanmış uluslararası bir sanat elçimizdir,” diyerek Turhan Selçuk’un sanatının özgün yanını vurgular.

Selçuk’un eserlerini kitaplaştırma sürecinde ne gibi ölçütleri gözettiğimizden ve çalışmanın kapsamından söz etmek gerekirse genel hatlarıyla şunlar vurgulanabilir: Bu süreçte öncelikle ayrıntılı bir kataloglama ve tematik sınıflandırma çalışması yaptık. Bugün Turhan Selçuk’un yapıtlarına ulaşmadaki zorluk, albüm olarak tasarlanan kitapların fiziki özellikleri, yıllar içinde aynı karikatürün ya da benzerlerinin farklı mecralarda yer alması nedeniyle eserleri takip etmede karşılaşılan güçlükler, bizi bu tür bir çalışmaya yönlendirdi. Bu süreçte karikatürlerin olabildiğince aynı iletiyi içermemesi, bugünkü politik bağlama uygunluğu, bir temanın altını dolduracak sayıda çalışmanın yer alması gerekliliği gibi unsurları gözettik.

Dolayısıyla eserlerin yoğunlaştığı temaların kendiliğinden bu kitapları oluşturduğunu söyleyebiliriz. Ustanın karikatürlerini yeni bir perspektifle sunma çalışmaları sırasında Desen'in yayımladığı Jean-Jacques Sempé gibi dünyaca ünlü çizerlerin çalışmalarının nasıl kitaplaştırıldığı ve bu kitapların sunum biçimleri de bizim için yol gösterici oldu.

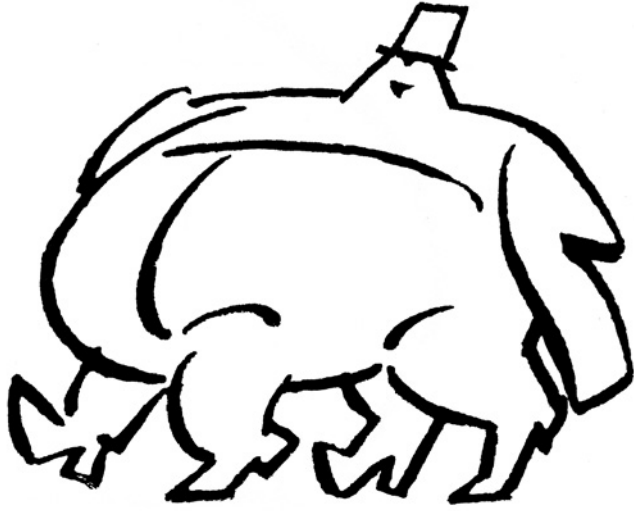
Turhan Selçuk seçkisi, sanatçının siyah-beyaz karikatürlerinin yer aldığı üç kitaptan oluşuyor: *Siyasetin Göbeği*, *Manzara-i Umumiye* ve *İnsan Denen Garip Hayvan*. İlk kitap, genel olarak yerel siyaset ve dünya siyasetine odaklanıyor. İkinci kitapta, patronlar, emekçiler ve ekonomik sistem ile bunun karşısında insan hakları, düşünce özgürlüğü, medya gibi birtakım direniş noktalarına yer veriliyor. Üçüncü kitap ise kadın-erkek ilişkileri, insan doğası, kültür-sanat, bilim ve teknoloji gibi konular çerçevesinden genel olarak insana odaklanıyor.

— • —

Serinin üçüncü kitabı olan *İnsan Denen Garip Hayvan*'da Turhan Selçuk'un, insan doğasını hicvederek çizdiği karikatürler yer alıyor. Ele aldığı temalar bağlamında geniş bir konu yelpazesine sahip olan kitapta, insanın açgözlü, şiddete meyilli tarafının yanı sıra sanat, edebiyat, futbol, çevre, kent, bilim ve teknoloji ile uzay konularında da karikatürlere yer veriliyor. Bu karikatürlere baktığınızda zamanının çok ötesinde olduğunu, pek çok durumun ve sosyal olayın günümüzde de hâlâ değişmediğine şaşırarak tanık olacaksınız.

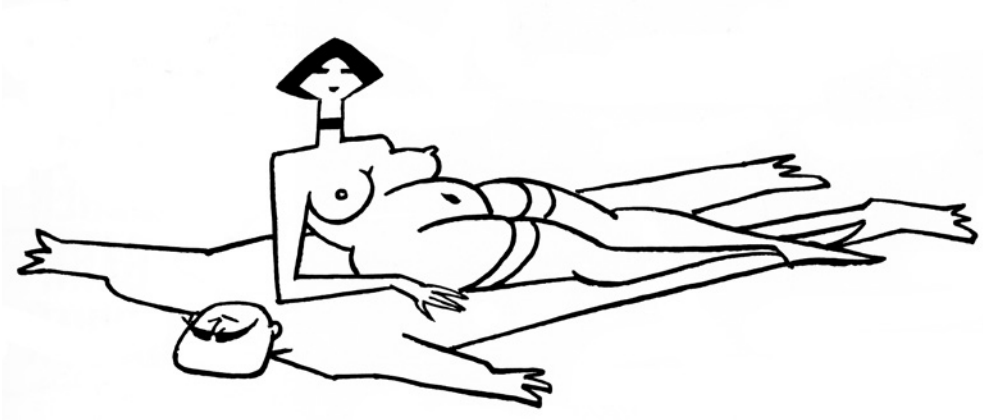

Karından Bacaklılar

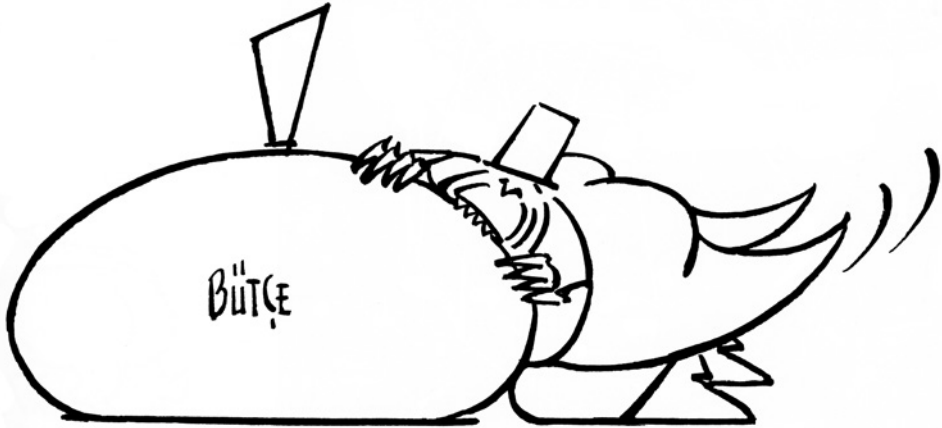
Örümcekgiller

10 Ağustos 1953 / Yeni İstanbul

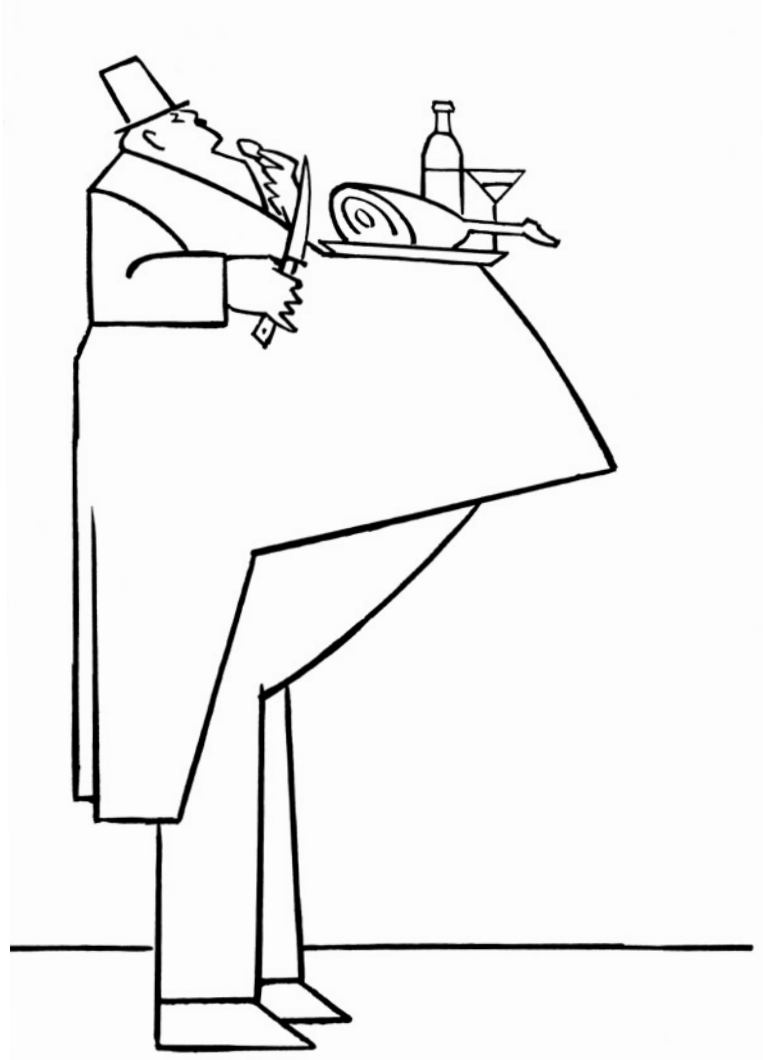
Yumuşakçalar

1 Kasım 1956 / Dolmuş
7 Haziran 1959 / Il Travaso (Roma)

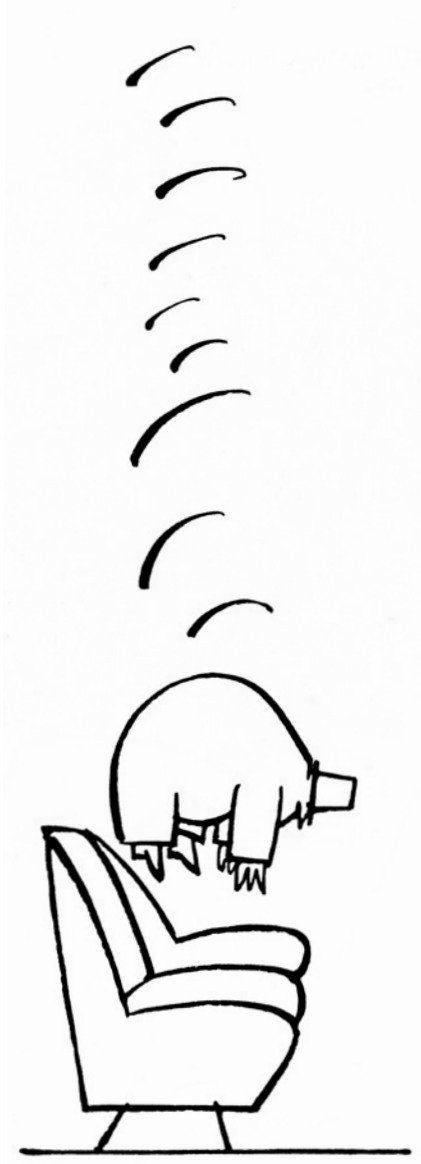
Kemirgenler

1 Kasım 1956 (Dolmuş)

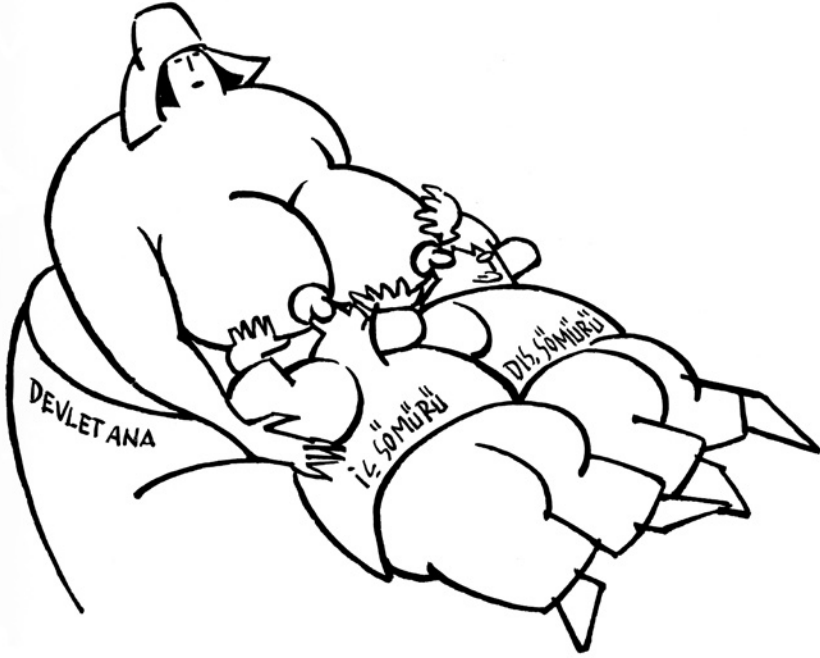
Et Oburlar

1 Mart 1963 / Milliyet
5 Haziran 1966 / La Codorniz (Madrid)
1 Ocak 1979 / Novum Gebrauchs Graphik (Münih)

Kedigiller

8 Kasım 1962 / Milliyet
Inostrannaya Literatura / 1967 (Moskova)
1 Ocak 1979 / Novum Gebrauchs Graphik (Münih)

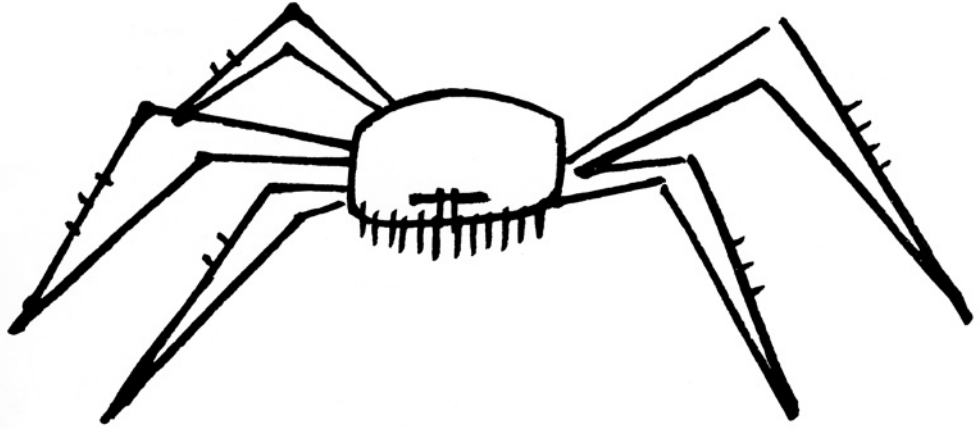
Memeliler

28 Ocak 1970 / Akşam

Sürüngenler

28 Ocak 1970 / Akşam

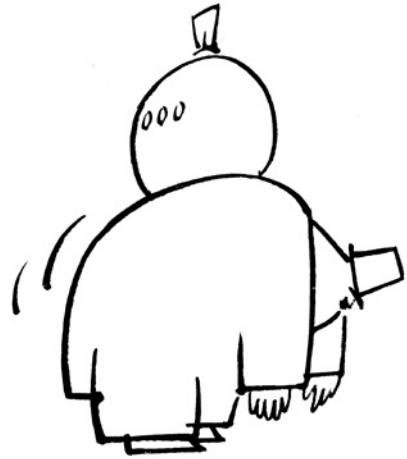
Kafadan Bacaklılar

10 Ağustos 1960 / Akis

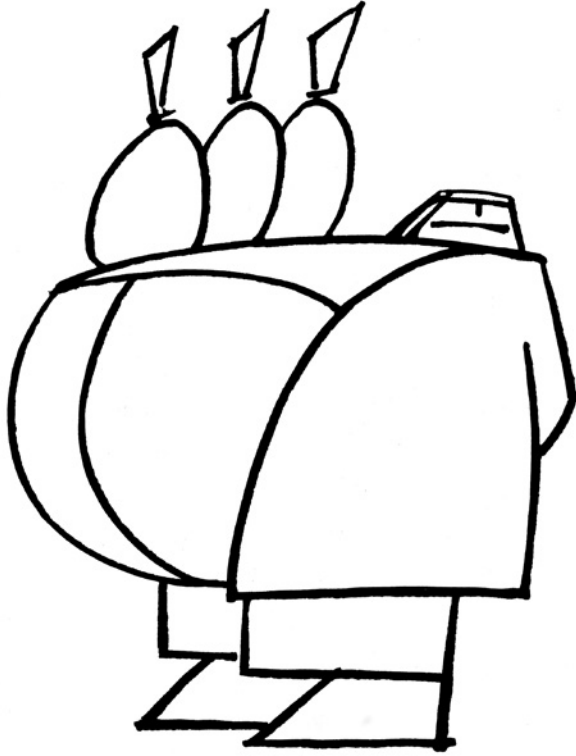
Kabuklular

28 Ocak 1970 / Akşam

Omurgasızlar

28 Ocak 1970 / Akşam

Keseller

VETAN

TURHAN SELÇUK
SEÇKİSİ

İnsan Denen Garip Hayvan

İnsan Denen Garip Hayvan, grafik mizahın karikatürün evrensel dili olduğunu vurgulayan ve Türkiye’de sözsüz karikatürün öncüsü olan Turhan Selçuk’un, yıllar içinde çeşitli kitaplarda ve farklı mecralarda yayımlanan eserlerini temalarına göre yeniden düzenleyerek oluşturduğumuz serinin üçüncü kitabı. Bu seçkide ustanın; insan doğasının açgözlü ve şiddete meyilli yapısını ele aldığı, kadın erkek ilişkilerini hicvettiği, sanat ve kültür dünyasından spora ve çarpık kentleşmeye, uzaydan bilim ve teknolojinin insan yaşamı üzerindeki etkilerine kadar farklı konulardaki karikatürlerine yer veriliyor. Bu karikatürlere baktığınızda zamanının ötesinde olduğunu, pek çok durumun ve sosyal olayın günümüzde de hâlâ değişmediğine şaşırarak tanık olacaksınız.

“Turhan Selçuk, Türkiye’nin en beynelmilel karikatüristidir. En büyük özelliği esprileri keskin hatlarla ifade etmesidir. Benim en sevdiğim karikatürü, balık vurmak için dalan bir dalgıcın deniz dibinden havada uçan martıyı vurmaya çalıştığı karikatürüdür. Bana bir denizaltıdan roket atılmasını hatırlatmıştı.”

Rahmi M. Koc

desenyayinlari.com.tr

 DesenYayinlari.Tudem

 desenayinlari

ISBN: 978-605-74816-9-6

9 786057 481696